

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าเป็นไปตามขั้นตอน ผู้วิจัยจึงกำหนดลำดับหัวข้อเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็น

- 1.1 ความหมายของความคิดเห็น
- 1.2 ความสำคัญของความคิดเห็น

2. สถานศึกษา

- 2.1 ความหมายของสถานศึกษา
- 2.2 ความสำคัญของสถานศึกษา
- 2.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

3. การบริหารงานวิชาการ

- 3.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
- 3.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
- 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

4. การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ

4.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

- 4.1.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 4.1.2 ขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตร

4.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- 4.2.1 ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 4.2.2 ขอบข่ายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.3 การวัดผลและประเมินผล

- 4.3.1 ความหมายของการวัดผลและประเมินผล
- 4.3.2 ขอบข่ายของการวัดผลและประเมินผล

4.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 4.4.1 ความหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 4.4.2 ขอบข่ายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

- 4.5.1 ความหมายของการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 4.5.2 ขอบข่ายของการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

- 4.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
  - 4.6.1 ความหมายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
  - 4.6.2 ขอบข่ายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 4.7 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - 4.7.1 ความหมายของกการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - 4.7.2 ขอบข่ายของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 4.8 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
  - 4.8.1 ความหมายของการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
  - 4.8.2 ขอบข่ายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 5.3 สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

สมยศ นาวิการ (2540, หน้า 149) ได้ให้คำจำกัดความของความคิดเห็นว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ทักษะคิด เจตคติ เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และ สร้างเสริมความเชื่อมั่นและความไว้วางใจร่วมกัน

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542, หน้า 127) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า หมายถึง การแสดงความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหา หรือดำเนินการเพื่อสร้างหรือพัฒนา โดยตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมความรักใคร่และความเป็นเจ้าของ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542, หน้า 185) กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกร่วมกันโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตัดสินใจ ร่วมจัดการดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบ ในการดำเนินการจัดการกับบางสิ่งบางอย่างเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

ธงชัย สินดิวงษ์ (2543, หน้า 128) กล่าวว่าไว้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงความคิดเห็นและพูดคุยร่วมกันของกลุ่มบุคคล โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยการจัดการประชุม หรือแต่งตั้งคณะกรรมการ

สัมฤทธิ์ การเพ็ง (2545, หน้า 9 – 11) กล่าวถึง ความคิดเห็นว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์การ ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้อง หากมีการที่จะตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์, และคนอื่น ๆ (2548, หน้า 3) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น

วันชัย วัฒนศัพท์ (2548, หน้า 1) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของบุคคลหรือของสาธารณชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยม ด้วยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีกว่า

กู๊ด (Good, 1973, p.1973) ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าหมายถึงการตัดสินใจ คำวิจารณ์ความเห็นหรือรูปแบบของการประเมินผลในจิตใจเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

เวบสเตอร์ (Webster, 1983, p. 637) ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจความเชื่อ หรือการตัดสินใจที่จะเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความ เป็นไปได้โดยความคิดเห็นนั้นอาจไม่ถูกต้องก็ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมอง หรือทัศนคติเฉพาะคน หรือค่านิยมของกลุ่มเพื่อออกความคิดเห็นได้แย้งความคิดเห็นเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือการแสดงออกของผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะตัดสินใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้วแต่กรณี

จากแนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึก เจตคติ หรือ ประสิทธิภาพของบุคคล โดยการแสดงความคิด ความรู้สึกร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจ ร่วมจัดการดำเนินการ และร่วม รับผิดชอบ ในการดำเนินการจัดการกับบางสิ่งบางอย่างเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

2. ความสำคัญของความคิดเห็น

สมโชค แก้วสีดวง (2544, หน้า 12) ให้ความสำคัญของความคิดเห็นว่าความคิดเห็น ของแต่ละบุคคลนั้นมีความสำคัญต่อการตัดสินใจ และการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้น โดยตรงซึ่งจะเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้

นวนพ วงศ์เสงี่ยม (2547, หน้า 19) ให้ความสำคัญของความคิดเห็นว่า ความรู้สึกของ บุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ออกมาโดยการพูด หรือ การเรียน การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงาน การกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการต่าง ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน การดำเนินงาน รวมทั้งการฝึกหัดการ

ทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุตาม วัตถุประสงค์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ความคิดเห็นมีความสำคัญคือ การแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นแสดงออกจากการพูด การเขียน ฯลฯ ซึ่งการแสดงออกนั้นจะเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้

สถานศึกษา

1. ความหมายของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 8) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ระบุถึงความหมายของการศึกษาระดับพื้นฐานไว้ในมาตรา 4 มีสาระสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 2 -3)

สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 22) ให้ความหมายของสถานศึกษาว่า หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน วิทยาลัย สถาบันมหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า สถานศึกษาหมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

2. ความสำคัญของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532, หน้า 24) ได้สรุปความสำคัญของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) เป็นที่ศึกษาเรียนรู้สำหรับชุมชน
- 2) เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่าง ๆ
- 3) เป็นแหล่งให้การสนับสนุนในการพัฒนาชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2534, หน้า 26 – 27) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) เป็นแหล่งรวมวิชาการต่าง ๆ เพื่อสะดวกในด้านการเรียนรู้ของชุมชน
- 2) เป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีในชุมชน
- 3) เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
- 4) เป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจการ และบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน
- 5) เป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ

กรมวิชาการ (2540, หน้า 4 – 21) กล่าวว่าสถานศึกษามีความสำคัญคือ

- 1) เป็นที่ให้การศึกษาแก่คนในชุมชน
- 2) เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่าง ๆ ของชุมชน
- 3) เป็นแหล่งศูนย์รวมความร่วมมือของชุมชน
- 4) ให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2541, หน้า 21) กล่าวว่าสถานศึกษามีความสำคัญคือ

- 1) ให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาการอาชีพแก่ชุมชน
- 2) การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือด้านการศึกษา
- 3) การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น คอนเสิร์ต นาฏศิลป์ เป็นต้น
- 4) การให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์
- 5) การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์การพัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า 3) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นความสำคัญทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าความสำคัญของสถานศึกษาเป็นดังนี้

- 1) สถานศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมรวมทั้งการผลิตเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ
- 2) สถานศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่พัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพการที่จะได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพก็ต้องอาศัยการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดที่จะทำให้การบริหารการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 3) สถานศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นความสำคัญในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ กระบวนการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม และคุณธรรมจริยธรรม

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544, หน้า 28) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาดังนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7) จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติและการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8) ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9) ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10) สถานศึกษา มีหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า 3) กล่าวว่าถึงสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญคือ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 48) กล่าวถึงขอบข่ายและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา

2. จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

3. ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ร่วมกันจัดการศึกษา และใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า สถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญคือ

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติและการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9. ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10. สถานศึกษา มีหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

การบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของการศึกษาในโรงเรียนเพราะเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพโรงเรียน หน้าที่ของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน นักวิชาการและนักการศึกษา หลายคน ได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของงานวิชาการไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 391) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับ การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีเหมาะสมกับเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมิน ผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

รุจิย์ ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32 – 28) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หลักที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมและรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาจัดขึ้นทั้งภายในและ ภายนอกของห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ฝึกปฏิบัติได้รับประสบการณ์และพัฒนาตนเองให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ความสำคัญของงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า เป็นงานที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาต้องดำเนินการในโรงเรียน ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานที่สนับสนุนให้การดำเนินงานวิชาการมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น งานวิชาการยังเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนำไปสู่การยอมรับ ในด้านคุณภาพขององค์มาตรฐาน หรือคุณภาพการศึกษาจะได้รับการพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร และครูผู้สอนต้องให้ความสนใจด้านงานวิชาการเป็นพิเศษ โดยวางแผนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2537, หน้า 16) กล่าวถึงงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญยิ่งมีขอบเขต ที่ครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตรการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้งานวิชาการดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรที่จะทราบแนวทางปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณาดำเนินการหรือเลือกดำเนินการในส่วนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน

อำภา บุญช่วย (2537, หน้า 1) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือโรงเรียน การที่จะว่าสถาบันใด มีมาตรฐานก็มักจะพิจารณาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหาร ที่จะเอาใจจริงเอาใจกับงานวิชาการมากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียม เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2538, หน้า 100) กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับแรก ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า งานบริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง

รับผิดชอบแบ่งออกได้เป็น 7ประเภท และให้ความสำคัญแต่ละงานเป็นร้อยละตามลำดับดังนี้ คือ

- 1) งานบริหารวิชาการ (ร้อยละ 40)
- 2) งานบริหารบุคลากร (ร้อยละ 20)
- 3) งานบริหารกิจการนักเรียน (ร้อยละ 20)

- 4) งานบริหารด้านสัมพันธ์กับชุมชน (ร้อยละ 5)
- 5) งานบริหารการเงิน (ร้อยละ 5)
- 6) งานบริหารอาคารสถานที่ (ร้อยละ 5)
- 7) งานบริหารในหน้าที่ทั่วไป (ร้อยละ 5)

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 , หน้า 65) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียนเพราะจะเป็นเครื่องมือชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าของโรงเรียน ด้านอื่นเป็นแต่งานเสริมเท่านั้น

ไกรเลิศ โพธิ์นอก (2542, หน้า 15) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน เป็นงานสำคัญยิ่งเพราะงานวิชาการช่วยพัฒนาสติปัญญา ความนึกคิดของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีคุณค่าในสังคม การบริหารงานจะดีมีคุณค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู

บุญเลี้ยง ทุมคำ (2542, หน้า 20) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียน ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ และใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการให้มากกว่างานอื่น ๆ ด้วย

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดใน

โรงเรียนโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของโรงเรียน และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

ปัญญา แก้วกีฎ (2545, หน้า 17) กล่าวว่างานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วย การศึกษาปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่างานวิชาการมีความสำคัญคือ เป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของการศึกษาในทุกระดับเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดที่จัดขึ้นในโรงเรียนเป็นเครื่องมือชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าของโรงเรียน เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร เป้าหมายสูงสุดของการบริหารงานคือทำให้พลเมืองของประเทศเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

3. แนวคิดและขอบข่ายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน โรงเรียนจะมีคุณภาพมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากเพียงไรขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้นผู้บริหารจะต้องบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลซึ่งนักวิชาการ ได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 37) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้ 1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) งานด้านการเรียนการสอน 3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4) งานวัดผลและประเมินผล 5) งานห้องสมุด 6) งานนิเทศภายใน และ 7) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 127) ระบุขอบข่ายของงานด้านวิชาการว่าประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การวางแผนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ล่วงหน้า
2. การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดตารางสอน และการจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดเอกสารแบบเรียน การปรับปรุงการเรียน การสอน การฝึกงาน
3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้แก่การจัดสื่อการเรียน การสอนการจัดห้องสมุด
4. การวัดและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการจัดการเรียน การสอน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 98) ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ 8 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ 8 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 8) การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 29) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้คือ

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลัก สูตรท้องถิ่น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากที่นักศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการมี 8 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและ 8) การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย มีความประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารงานตามขอบข่ายของกระทรวงศึกษาธิการ 8 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 8) การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาซึ่งขอบข่ายตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมานั้น จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใช้เป็นหลักใน การปฏิบัติงานและผู้วิจัยได้ยึดขอบข่ายทั้ง 8 ด้าน เป็นกรอบในการวิจัย และเสนอสาระเพิ่มเติมในแต่ละด้านดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

จำรัส มีกุล (2542, หน้า 21 – 23) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ หมายถึง การปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและการพัฒนาหลักสูตรไว้ หมายถึง การปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคม การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรบางส่วนให้ดีขึ้นและเหมาะสมยิ่งขึ้นต้องกระทำอยู่เสมอตลอดเวลาในการใช้หลักสูตร ส่วนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยเปลี่ยนแปลงหลักสูตรควรรอยู่ระหว่าง 5 – 10 ปี

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 87) ได้กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรคือ การพัฒนาแผนการเรียนเพื่อจัดกระบวนการศึกษา และรวมถึงการประเมินการสร้างประสบการณ์ การเรียนให้กับผู้เรียนการชี้ให้เห็นจุดประสงค์ของการศึกษาเล่าเรียนและอื่น ๆ อีกหลายประการอันเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างความเจริญงอกงามในทุกด้านให้กับผู้เรียน

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 8 – 19) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเขียนหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถ สื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันได้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 29) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาการออกแบบการเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดรูปแบบวิธีการและเกณฑ์ การตัดสิน การวัดผลประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา รวมถึงการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปฎล นันทวงศ์ (2545, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ หมายถึง การปฏิบัติงานทางหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งระบบหลักสูตร นั่นคือทั้งการสร้างหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

มนตรี ศรีเพชร (2546, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ หมายถึง ลักษณะการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้นซึ่งเรียกว่าการปรับปรุงหลักสูตร รวมไปถึงการปรับเพิ่มและลดบางส่วน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีเหมาะสมตามความต้องการในการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ ของหลักสูตรเดิมทั้งหมด

ชุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2547, หน้า 59) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง ความพยายามจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นตามความจำเป็น ดังนี้ 1) ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี 2)

ปรัชญาการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนไป 3) ความต้องการของผู้เรียน 4) ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 5) การพัฒนากระบวนการและรูปแบบทางการศึกษา เช่น เนื้อหาวิธีสอนและการวัดและประเมินผล จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหมายถึงกระบวนการตัดสินใจในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ให้ได้หลักสูตรที่ตรงกับความต้องการมุ่งหมายของการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการ

1.2 ขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตร

ปฏุล นันทวงศ์ (2545, หน้า 29) ได้ให้แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญดังนี้

- 1) มีข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรที่ถูกต้องและเชื่อมั่นได้ โดยอาศัยวิธีการสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์วิจัย
- 2) มีการประสานงานกันอย่างกว้างขวาง ระหว่างนักพัฒนาหลักสูตรกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 3) ประชาสัมพันธ์ และให้การฝึกอบรมเพื่อเปลี่ยนความเชื่อ เจตคติและพฤติกรรม การทำงานแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 4) นำหลักสูตรที่พัฒนาทดลองก่อนนำไปใช้
- 5) การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องสอดคล้องกับนโยบายทางการเมืองของแต่ละสังคม
- 6) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรครอบคลุมถึงการพัฒนาบุคคลใน 3 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านเจตคติ และด้านทักษะทางกาย
- 7) รูปแบบของหลักสูตรต้องหลากหลายเหมาะสมกับการจัดเนื้อหาสาระ
- 8) การพัฒนาหลักสูตรต้องครอบคลุมทั้งการสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร
- 9) หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรจะมีความเหมาะสมเฉพาะของแต่ละโรงเรียนเท่านั้น
- 10) ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจนำหลักสูตรไปใช้ คือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนจึงมีความจำเป็นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
- 11) การพัฒนาหลักสูตรจะก่อให้เกิดวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 17) ได้สรุปของข่ายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

- 1). จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของ

ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 2) บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 3) นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา
- 4) ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้

เขตพื้นที่การศึกษา รับทราบ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 99) ได้กำหนด ขอบข่ายการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และเป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 2) บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 3) นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา
- 4) ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้

เขตพื้นที่ การศึกษา รับทราบ

ชุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2547, หน้า 5) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ดังนี้ 1) วิเคราะห์เอกสารหลักสูตร สาระแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูล สภาพปัญหาความต้องการของชุมชน 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานศึกษา เพื่อ กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 3) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) นำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน 5) จัดการนิเทศการใช้หลักสูตร 6) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 7) ปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรใหม่ให้เหมาะสมทันสมัยและมีมาตรฐาน

ทาบ (Tabá, 1962, unpage) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นทางสังคม
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูต้องนำมาสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตรงกับ

ความต้องการและความจำเป็นของสังคม และเนื้อหานั้นตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและปรับปรุงเนื้อหา

4. คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้มาเสริมเนื้อหาให้สมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์

ประสงค์

5. นำไปทดลองใช้
6. ประเมินผลหลักสูตร

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาชาติสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของสังคม
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ
3. การคัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องนำมาสอน
4. การนำไปทดลองใช้
5. การนิเทศการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา
6. การกำกับติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนตลอดเวลา

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.1 ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเป็นผลจากการฝึกและประสบการณ์ แต่มีใช้ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2540, หน้า 24 – 25) ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ว่า หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน การเรียนรู้ การสังเกต การสงสัยการอยากรู้คำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และการตรวจสอบคำตอบ

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 97 – 99) กล่าวว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึงการนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาปรับปรุงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

เกษม วัฒนชัย (2545, หน้า 12 – 15) ได้กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การรับการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ศรัทธา เจตคติ ค่านิยม ทักษะ การงาน ทักษะชีวิต และการครองตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เกิดกับผู้เรียน และโดยผู้เรียนเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 20) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544, หน้า 26 – 28) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง

1. การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบและทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รวมถึงความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 34 – 35) กล่าวว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผน และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนฝึก ทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรมทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

พิชญ์สินี ชมภูคำ (2548, พฤษภาคม 17) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้หมายถึง การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2548, พฤษภาคม 17) ได้เสนอไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิด ความสามารถ ค่านิยม คุณธรรมของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

จากที่นักศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมให้เต็มศักยภาพ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 ขอบข่ายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ในการศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีนักการศึกษาและหน่วยงาน ต่าง ๆ ได้ให้แนวคิดไว้ในหลายทัศนะ ดังนี้

ทิตนา แชมมณี (2545, หน้า 56) ได้เสนอขอบข่ายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้

1. ด้านหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้
  - 1.1 ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้
  - 1.2 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
  - 1.3 ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
  - 1.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกเวลา สถานที่
2. ด้านการจัดเนื้อหาสาระ
  - 2.1 จัดสาระทั้งด้านความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้
  - 2.2 บูรณาการสาระ 5 หมวด
    - 2.2.1 เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับสังคม
    - 2.2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
    - 2.2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย
    - 2.2.4 ความรู้ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และภาษา
    - 2.2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต
    - 2.2.6 จัดเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดความแตกต่างระหว่างบุคคล
  - 2.3 จัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น
3. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
  - 3.1 บูรณาการสาระ
  - 3.2 ปลุกฝังคุณธรรมและค่านิยมดีงาม
  - 3.3 ปลุกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะนิสัยรักการอ่านและการใฝ่รู้
  - 3.4 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
  - 3.5 ฝึกให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์
  - 3.6 ฝึกให้ผู้เรียนลงมือทำ ปฏิบัติจริง
  - 3.7 ฝึกทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน
  - 3.8 ฝึกทักษะกระบวนการจัดการให้แก่ผู้เรียน
  - 3.9 ฝึกให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้
  - 3.10 ฝึกให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้

3.11 จัดสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน แหล่งวิทยาการ และสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.12 ประเมินผู้เรียนโดยใช้ข้อมูลหลายด้าน

3.13 ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อช่วยกันพัฒนาผู้เรียน

3.14 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

จันทรานี สงวนนาม (2545, หน้า 147) กล่าวถึงขอบข่ายการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี
3. นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลาย ๆ แห่ง และเป็นผู้อำนวยการความสะดวก ให้แก่ผู้เรียน
4. เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี
5. เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัว เพียงคำตอบเดียว
7. ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอ ที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่
8. ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 151 – 161) ได้เสนอขอบข่ายงานการเรียนการสอนไว้มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดประมวลการสอน (syllabus) หรือ โครงการสอนนี้ โดยเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษา แล้วจึงเป็นการวางแผนระยะสั้น เช่น รายสัปดาห์ ตามความเหมาะสมแต่ครบตามหลักสูตรกำหนด
2. การจัดแผนการเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ
3. การจัดตารางสอน ซึ่งเป็นการกำหนดวิชาและเวลาเรียนโดยละเอียด
4. การจัดชั้นเรียน เป็นการแบ่งกลุ่มนักเรียนเข้าชั้นเรียน
5. การจัดครูอาจารย์เข้าสอน
6. การสอนซ่อมเสริม
7. การเลือกตำราเรียน

8. คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานด้านวิชาการของครู - อาจารย์

9. การจัดทำคู่มือนักเรียนนักศึกษา

10. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 17) ได้กำหนดขอบข่ายการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. จัดทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

2. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา สาระการเรียนรู้และผู้เรียน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจากแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้

4. ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้

5. ให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้

6. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

ซุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2547, หน้า 5) ได้กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาต้องส่งเสริมการสอนให้ครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

1. ทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

3. ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์

4. การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหา

5. การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง

6. การส่งเสริมให้รักการอ่าน การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ให้สมดุลกัน

7. ปลุกฝังค่านิยมที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเนื้อหา สาระ กิจกรรม

8. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้

9. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

10. จัดให้มีการนิเทศในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศแบบร่วมมือช่วยเหลือ กันแบบกัลยาณมิตร เช่น เพื่อนช่วยเพื่อน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตามความเหมาะสม

จากการที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้คือ

1. การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสำคัญของผู้เรียน
2. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
3. การจัดกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. การสอนที่ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
6. การจัดการเรียนที่ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน
7. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับเวลา

และสภาพของผู้เรียน

3. การวัดผลและประเมินผล

3.1 ความหมายการวัดผลและประเมินผล

งานวัดผลและประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวิชาการเพราะการวัดผลและประเมินผลทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนได้ผลเพียงใดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลไว้ดังนี้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2540, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการวัดผล หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการติดตาม ตรวจสอบผลการจัดการเรียนการสอนว่า บรรลุตามเป้าหมายเพียงใด โดยการวัดผลนี้เกิดจากการยอมรับความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียนที่เชื่อว่าผู้เรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้ นั่นคือ มนุษย์มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลที่อาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. เชื่อว่าคนเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน
2. เชื่อว่าคนเรียนรู้ได้เท่ากัน แต่ใช้เวลาไม่เท่ากัน

นิตยา สุวรรณศรี (2541, หน้า 160) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำผลของการวัดมาจัดลำดับคุณภาพ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินออกมาว่าต่ำกว่าเกณฑ์ สูงกว่าเกณฑ์ หรือเก่ง ปานกลาง หรืออ่อนแอแค่ไหน

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 257) ได้กล่าวถึงความหมายของการวัดผลและการประเมินผลว่า การวัดผลหมายถึงการวัดคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการวัดในด้านปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ การวัดในด้านปริมาณได้แก่ การวัดความยาว ความกว้าง ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร ความดี ความเร็ว ฯลฯ ส่วนในด้านคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเชาวน์ปัญญา พฤติกรรม เจตคติ ส่วนการประเมินผลหมายถึง กระบวนการในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการประเมินค่าและตัดสินใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 165 – 166) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลดังนี้ การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ การประเมินผล (evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพความจริงและการกระทำ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2545, หน้า 283) ได้ให้ความหมายการวัดและการประเมินผลว่า การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์โดยการวัดผลจะเกิดขึ้นได้อาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายของการวัด 2) เครื่องมือที่ใช้วัด 3) การแปลผลและการนำไปใช้ ส่วนการประเมินผล (evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์หรือมาตรฐาน โดยทั่วไปการประเมินต้องอาศัยข้อมูลจากการวัดผลที่เป็นปรนัย แต่บางครั้งก็อาศัยการสังเคราะห์จากการวัดผลที่เป็นอัตนัย และบางครั้งก็อาศัยการสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น

ทิศนา ขวมมณี (2545, หน้า 40 – 45) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้ “การวัดผล” เป็นกระบวนการในการดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่า สิ่งหนึ่ง ๆ มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเป็นไปตามความต้องการหรือไม่ ซึ่งออกมาเป็นสิ่งที่สังเกตได้ วัดได้ โดยเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่แทนจำนวนหรือปริมาณของคุณลักษณะนั้น ๆ สำหรับ “การประเมินผล” ได้กล่าวไว้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) การประเมินผล (evaluation) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวัดผลไว้ นำมาวินิจฉัยตัดสินคุณค่าด้วยเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง และ 2) การประเมินผล (assessment) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องความสามารถของผู้เรียนด้านต่าง ๆ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณลักษณะและนำมาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ และป้อนกลับให้แก่ผู้เรียนหรือครูเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียนหรือประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลหมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นไปตามความต้องการหรือไม่ ควรปรับปรุงหรือพัฒนาในส่วนตัว การวัดเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบด้านปริมาณที่กำหนดเป็นจำนวนหรือตัวเลข สำหรับการประเมินผล เป็นกระบวนการที่นำผลการวัดผลมาจัดลำดับคุณภาพ โดยพิจารณาเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินว่าต่ำกว่าหรือสูงกว่าเกณฑ์

3.2 ขอบข่ายของการวัดผลและประเมินผล

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2534, หน้า 11-24) กำหนดขอบข่ายการประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้

1. ให้สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผล ตัดสินใจอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น

2. ให้มีการประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน

3. ให้หน่วยงานที่ควบคุมดูแลโรงเรียนประถมศึกษาและกรมวิชาการตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดขอบข่ายที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการคือ 1) ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน 2) จัดทำระเบียบแนวทางปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการวัดและประเมินผลแต่ละวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงานและ 4) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

จันทวานี สงวนนาม (2545, หน้า 148) ได้กล่าวถึงขอบข่ายที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการในการประเมินผลการเรียนรู้ 3 ระดับ คือ

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียนในแต่ละวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินผลเพื่อจะตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมินไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินระดับชาติ ในกลุ่มสาระที่สำคัญนั้น ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระอื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 17) ได้กำหนดขอบข่ายของการวัดและประเมินผลที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา 2) จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา 3) วัดและประเมินผลการเรียนและอนุมัติผลการเรียน 4) จัดให้มีการประเมินผลการเรียนของทุก

ช่วงชั้น 5) จัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 6) พัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 7) จัดระบบ สารสนเทศด้านการวัดและประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 100) ได้กำหนด ขอบข่ายการดำเนินงานการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ไว้ดังนี้คือ

1. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา
2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา
3. วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนผลการเรียนและ อนุมัติผล การเรียนในสถานศึกษา
4. จัดให้มีการประเมินผล การเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล
6. มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ
7. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนเพื่อใช้ในการ อ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ซุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2547, หน้า 6) ได้กล่าวถึงสิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ 1) กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลของสถานศึกษา 2) ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา 3) สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนจัดการเรียนรู้และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการ ประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการการปฏิบัติและผลงาน 5) ให้มีการเทียบโอนความรู้อัน ศึกษาระดับประถมศึกษาและผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่น ๆ ตามแนว ทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และ 6) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

จากการที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการวัดและประเมินผลที่สถาน ศึกษาจะต้องดำเนินการ มีดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาคาตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถาน ศึกษา
3. การวัดผล ประเมินผลและอนุมัติผลการเรียน
4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น
5. จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
6. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

7. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.1 ความหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

จันทวานี สงวนนาม (2545, หน้า 151) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน หมายถึง “การวิจัยในชั้นเรียน” ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ที่มีเป้าหมายสำคัญที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการคิดพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอน

กาญจนา วัฒายุ (2545, หน้า 83) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาหมายถึง การวิจัยในชั้นเรียน เป็นกระบวนการวิจัยที่มีจุดหมายเพื่อพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยครู การพัฒนาทางเลือก ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรม ซึ่งเป็นวิธีสอนหรือสื่อการเรียนรู้ โดยนำวิธีสอนหรือสื่อการเรียนรู้ไปทดลองใช้ แล้ววิเคราะห์ผลและรายงาน

สุวีย์ ศิริโภาคภิรมย์ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า การวิจัยทางการศึกษานั้นเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานริเริ่ม ต้องอาศัยจิตใจและเจตคติที่อยากรู้อยากเห็น ต้องการความจริงใจและใจกว้าง ต้องอาศัยสมมติฐานที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎและมีระเบียบ ต้องมีการสังเกตเป็นเบื้องต้น เป็นการศึกษาในเรื่องของเหตุและผล มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะค้นพบทฤษฎีและการลงความเห็นสรุปเป็นหลัก ต้องมีการวางแผนที่ละเอียดรอบคอบในการรวบรวมและประเมินผลข้อมูล และต้องมีการจัดและสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2548, เมษายน 17) ได้กล่าวว่า การวิจัยทางด้านวิชาการ หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ หรือกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อตอบปัญหาด้านวิชาการที่มีอยู่อย่างเป็นระบบและมีวัตถุประสงค์แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

พิชญ์สินี ชมภูคำ (2548, เมษายน 17) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ หมายถึงการวิจัยในชั้นเรียน เป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งพัฒนาหรือแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและขณะที่สอน นำผลที่ค้นพบมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพการศึกษาที่แท้จริงและยั่งยืน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย (2548, เมษายน 17) ได้รวบรวมความหมายของการวิจัยทางการศึกษาไว้ หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นเชิงตรรก

(logical) หรือความจริงเชิงประจักษ์ (empirical) เพื่อตอบปัญหาทางการศึกษาอย่างมีระบบ และมีวัตถุประสงค์แน่นอน โดยอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์

การวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2548, เมษายน 17) ได้รวบรวมความหมายของการวิจัยและพัฒนาการศึกษาไว้ คือ เป็นการพัฒนาการศึกษาโดยใช้พื้นฐานการวิจัย (research base education development) เป็นกลยุทธ์หรือวิธีการสำคัญที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นเหตุผลและตรรกวิทยาเป็นหลัก คือ ใช้กระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา (education product)

รุ่ง แก้วแดง (2548, พฤษภาคม 17) กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือกระบวนการที่สร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์และสิ่งสำคัญ คือ จะต้องบูรณาการเรื่องการวิจัยเพื่อเป้าหมายปลายทางของการสร้างคุณภาพการศึกษาหรือการให้การศึกษาที่มีคุณภาพกับผู้เรียน

จากการที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวิจัยที่มุ่งพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและขณะที่สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำผลที่ค้นพบมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

4.2 ขอบข่ายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดขอบข่ายให้สถานศึกษาดำเนินงานวิจัยดังนี้ 1) ใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนทำวิจัย เพื่อใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ 2) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 3) การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งให้ผู้บริหารทำการวิจัยและนำผลการวิจัยมาประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่นำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษา

จันทรานี สงวนนาม (2545, หน้า 151) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการวิจัยในชั้นเรียนดังนี้ 1) ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน อาจเป็นปัญหาของผู้เรียน ที่ครูต้องการแก้ไขหรือปัญหาที่ครูต้องการพัฒนาก็ได้ 2) ผลการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน 3) การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินการไปพร้อมกับการเรียนการสอนกล่าวคือสอนไปวิจัยไป เก็บข้อมูล บันทึกผล แล้วนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาลงและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

กาญจนา วัฒนา (2545, หน้า 83) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการวิจัยในชั้นเรียนว่าเป็นการวิจัยปัญหาของนักเรียนในห้องเรียนโดยครูผู้สอนและมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งครูมีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ การจัดประสบการณ์หรือจัดการเรียนรู้และสร้างสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 18) ได้กำหนดขอบข่ายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

2. รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ซุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2547, หน้า 6) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ว่า 1) สถานศึกษาต้องศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน การบริหารการจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา 2) ส่งเสริมให้ครู ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย 4) เผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์หน่วยงานและสถาบันอื่น

สุกัน เทียนทอง (2548, เมษายน 17) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายในการใช้กระบวนการวิจัยพัฒนาศักยภาพครู คามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. ครูมีความสามารถในการใช้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้
2. ครูมีความสามารถในการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
3. ครูมีความสามารถในการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

คล่องกับกระบวนการเรียนรู้

จากที่นักศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดผล ดังนี้

1. เพื่อใช้ในการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนทำวิจัย
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตร
4. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้
5. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้
6. เพื่อพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษา
7. เพื่อการประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น

8. เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและเผยแพร่

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

5.1 ความหมายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

ซุมศักดิ์ ชำพิมพ์ (2540, หน้า 13) ได้กล่าวว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิม โดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นขึ้น

หรือการปรับปรุงเสริมแต่งสิ่งเก่า และสิ่งเหล่านี้ได้รับการทดลองและการพัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้ ทำให้ระบบการบรรลุจุดหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมธี รุ่งแสง (2540, หน้า 45) ได้กล่าวว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีหมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ อาจเป็นความคิดพฤติกรรม หรือสังคมใหม่ ๆ หรืออาจเป็นการรับรู้ในของใหม่และแบบอย่างใหม่ ๆ ในวัฒนธรรมหนึ่งและยังรวมไปถึงการค้นพบและการคิดประดิษฐ์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อยที่เกิดขึ้นก็อาจจัดได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง ใหม่ ๆ ได้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542, หน้า 277) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนหมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่บรรลุผลตาม จุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น

วาสนา พูนเพิ่ม (2542, หน้า 256) กล่าวว่า สื่อการสอนหมายถึง เครื่องมือที่ช่วย สื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และให้การเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือชนิดใดก็ตามซึ่งบรรจุเนื้อหา ภาพถ่าย วัสดุเครื่องฉายหรือ วัสดุสิ่งพิมพ์ล้วนเป็นสื่อการสอนได้ รวมถึงสื่อประเภทเทคนิควิธีการ เช่น เกม การเล่นบทบาทสมมติ และวิธีการนำเสนอเนื้อหาการสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เปรี๊ยะ กุมาท (2548, เมษายน 19) ได้ให้ความหมายของ เทคโนโลยีทางการศึกษาว่า หมายถึง เป็นการขยายขอบข่ายของการใช้สื่อการสอนให้กว้างขวางขึ้นทั้งในด้าน บุคคล วัสดุ เครื่องมือ สถานที่และกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนการสอน

สภาเทคโนโลยีทางการศึกษานานาชาติ (2548, เมษายน 19) ได้ให้คำจำกัดความ ของเทคโนโลยีทางการศึกษาว่าเป็นการพัฒนาและประยุกต์ระบบเทคนิคและอุปกรณ์ ให้สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนให้ดีขึ้น

วิจิตร ศรีสอาน (2548, มิถุนายน 8) ได้ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีการศึกษา เป็นการประยุกต์เอาเทคนิค วิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์และเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาทั้งในด้านการขยายงานและด้านการปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน ตามนัยนี้เทคโนโลยีการศึกษาจึงครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ 3 ด้าน คือ การนำเอาเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้ใน การเรียนการสอน การผลิตวัสดุการสอนแนวใหม่ รวมถึงการใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ

นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา (2548, เมษายน 19) ได้รวบรวมความหมายของ นวัตกรรมทางการศึกษา (education innovation) ไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง นวัตกรรมที่ช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมเกิดแรงจูงใจ และประหยัดเวลาในการเรียนอีกด้วย ในปัจจุบันมีการใช้นวัตกรรมการศึกษากันอย่างแพร่หลาย เช่น การเรียนการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI: computer

aids instruction) การใช้แผ่นวีดิทัศน์ เชิงโต้ตอบ (interactive video) สื่อหลายมิติ (hypermedia) และอินเทอร์เน็ต (internet) เป็นต้น

2. นวัตกรรมทางการศึกษา (education innovation) หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิด รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์เข้ามาใช้ในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เกิดแรงจูงใจในการเรียน และช่วยประหยัดเวลาในการเรียน เช่น การเรียนการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI : computer aids instruction) การใช้แผ่นวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (interative video) สื่อหลายมิติ (hypermedia) และ อินเทอร์เน็ต (internet) เป็นต้น

โสภณ จาเลิศ (2548, เมษายน 20) ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (education innovation and technology) หมายถึง การระดมสรรพความรู้ที่มีเหตุผลมาประยุกต์ให้เป็นระบบใหม่ และสามารถนำมาใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริงในการแก้ปัญหาให้บรรลุจุดหมายของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

อักษรเจริญทัศน์ (2548, พฤษภาคม 10) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ก็ตามเข้ามาใช้ในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วเกิดแรงจูงใจ ในการเรียนและช่วยให้ประหยัดเวลาในการเรียน เช่น การสอนใช้คอมพิวเตอร์ช่วย การใช้วีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (interactive video) สื่อหลายมิติ (hypermedia) และอินเทอร์เน็ต (internet) เหล่านี้เป็นต้น

เทคโนโลยีทางการศึกษา (2548, พฤษภาคม 8) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาว่า หมายถึง ความคิดและวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่ส่งเสริมให้กระบวนการทางการศึกษามีประสิทธิภาพ

กู๊ด (Good, 1973, unpage) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคโนโลยีการศึกษา คือ การนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อการออกแบบและส่งเสริมระบบการเรียนการสอน โดยเน้นที่วัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่สามารถวัดได้อย่างถูกต้องแน่นอน มีการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา มีการใช้การศึกษาเชิงปฏิบัติโดยผ่านการวิเคราะห์และการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ รวมถึงเทคนิคการสอนโดย ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์สื่อการสอนต่าง ๆ ในลักษณะของสื่อประสมและการศึกษาด้วยตนเอง

กาเย,และบริกส์ (Gagne,& Briggs, 1974, unpage) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคโนโลยีการศึกษานั้นพัฒนามาจากการออกแบบการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ โดยรวมถึง

1. ความสนใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องของการเรียนรู้ เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม และบทเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย เป็นต้น

2. ด้านพฤติกรรมศาสตร์และทฤษฎีการเรียนรู้ เช่น ทฤษฎีการเสริมแรงของ บี. เอฟ. สกินเนอร์ (B.F Skinner)

3. เทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น โสตทัศนอุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ รวมถึงสิ่งพิมพ์ด้วย

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ให้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริงในการแก้ปัญหาให้บรรลุจุดหมายของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิมซึ่งครอบคลุมในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) คน 2) วัสดุและเครื่องมือ 3) เทคนิค วิธีการและ 4) สถานที่

5.2 ขอบข่ายของการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

ปฏิธ นันทวงศ์ (2545, หน้า 71) ได้กล่าวถึงการดำเนินการในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติ ของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อ
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ชุมชนและสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 18) ได้กำหนดของข่าย สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการศึกษา
2. จัดหา จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูและผู้เรียนอย่างเพียงพอและหลากหลาย

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2547, หน้า 6) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนี้

1. ฝ่ายวิชาการต้องศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา งานด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและ การใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา งานด้านวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
5. ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ เพื่อการศึกษา

จากที่นักศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา หมายถึง

1. การจัดทำและจัดหาสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
  2. การเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้
  3. การศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้
  4. การวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้
  5. การจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการเรียนการสอน
  6. การจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนา งานด้านวิชาการ
  7. การจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน
  8. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
  9. ให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

6.1 ความหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 57) ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียนคือภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งอรรถาธิบายไว้ว่า "คือการสั่งสมประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องของ กาย ใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมีวัฒนธรรมเป็นฐานมีการเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมลึกซึ้ง และเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุนิยม" ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ได้ให้คำนิยามของ "ภูมิปัญญา" ว่า "องค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุ้งแต่งพัฒนา และ

ถ่ายทอดสืบกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 25 ได้กำหนดไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นโรงเรียนทุกแห่งซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สนองนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการเพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียนได้มีผู้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ไว้ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 7)

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2544, หน้า 22) ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจตามศักยภาพและโอกาส ตามความสามารถโดยการเรียนรู้ได้อย่างไม่เป็นทางการ แหล่งการเรียนรู้จึงเป็นการเรียนตามอัธยาศัย ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 1) ให้ความหมาย แหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง “แหล่งหรือที่รวมสาระความรู้” ซึ่งอาจเป็นสถานที่ ศูนย์รวมข้อมูล ข่าวสาร หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปัญญา แก้วกียูร (2545, หน้า 32) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุง ซ่อมแซม แต่งเติม หรือพัฒนา สถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 43 – 45) ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ว่าหมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่เรียนไม่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึงการปรับปรุง ซ่อมแซม แต่งเติม หรือพัฒนา สถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน ซึ่งบุคคลอาจศึกษาได้ตามความสนใจและความต้องการ โดยเป็นแหล่งที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้

6.2 ขอบข่ายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 7) ได้กำหนดขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. มุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ มีคุณภาพ และเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. รณรงค์ให้โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
4. ดำเนินการให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้หลายชนิดไว้ในแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบครัน ให้สนองความต้องการของนักเรียน หลักสูตรชุมชนและสังคม
5. ดำเนินการนิเทศและติดตามประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทุกปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ลิปปนนท์ เกตุทัต (2542, หน้า 7) ได้กำหนดขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่าการศึกษาไทยในอนาคตต้องจัดแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย โดยให้ทุกคนในชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยว่า การศึกษาเพื่ออนาคตต้องไม่เป็นระบบที่มีศูนย์กลางความรู้และการบริหารจัดการ แต่จะเป็นระบบที่ทุกคนทุกกลุ่มทุกแห่งมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ มีกระจายอยู่ทั่วทุกถิ่นของประเทศไทยไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา โดยมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตและทุกคนในสังคมมีส่วนในการเกื้อหนุนการศึกษาด้วยจัดให้แหล่งการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 150) กล่าวถึงขอบข่ายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่านการศึกษาและค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
4. เป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ
5. เป็นแหล่งสร้างเสริมความรู้ ความคิด วิทยาการและประสบการณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 36) ได้เสนอขอบข่ายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สํารวจแหล่งการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือสถานศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 101) ได้กำหนดขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เพียงพอและสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

2. ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 1) ได้กำหนดขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจใฝ่รู้แหล่งการเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน

2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ แล้วสถานที่ทุกแห่งในบริเวณโรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้งโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น

3. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้น อาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา อาชีพในชุมชนตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนในโรงเรียนและชุมชน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550, หน้า 11) ได้กำหนดขอบข่ายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมโดยให้ครอบคลุมถึงเด็กในเขตเมือง เขตชานเมือง กลุ่มเด็กปกติ - เด็กไม่ปกติ ทั้งด้านร่างกาย - สติปัญญา

2. กิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ที่เด็กได้เข้าไปศึกษานั้นควรมีลักษณะร่วมสมัยเป็นที่น่าสนใจ และอยู่ในแหล่งค้นคว้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3. ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เต็มศักยภาพโดยนำมาพัฒนาและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรมีลักษณะเปิดกว้าง ให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้คู่บ้านเทิงในสถานที่ใกล้ที่อยู่อาศัย

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนในการร่วมกันจัดกิจกรรมหรือจัดหาบุคลากรเข้ามีส่วนร่วมในแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ จะทำให้เป็นช่องทางพัฒนาเด็กและเยาวชนให้หันมาแสวงหาความรู้และทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อันนำไปสู่การวางรากฐานนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้คือ

1. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครู และผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้และเกิดประโยชน์สูงสุด
3. จัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะสร้างเครือข่ายร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยจัดหาบุคลากรให้เข้ามามีส่วนร่วมในแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ
4. เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. ส่งเสริมจัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ ให้มีคุณภาพและเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
6. จัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียนและชุมชน
7. จัดทำมาตรฐานตัวชี้วัดของแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมีความหลากหลายของการวัดเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เข้ามาศึกษาในแหล่งเรียนรู้

7. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

7.1 ความหมายการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าถ้าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้แล้วจะทำให้คุณภาพของการศึกษาเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายดังนี้

วิพรรณ วัฒนชีพ (2540, หน้า 9) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การดำเนินการทุกส่วนของระบบการศึกษาทั้งตัวนักเรียน หลักสูตรและกระบวนการที่ตรงตามมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากที่สุด ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาจะเน้นที่กระบวนการมากกว่าตัวนักเรียน

อำพล จินตาวัณณะ (2541, หน้า 30) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การดำเนินการทุกส่วนของกระทรวงศึกษาทั้งตัวนักเรียน หลักสูตรและกระบวนการดำเนินงานที่ตรงตามมาตรฐานและสอดคล้องกับสังคมมากที่สุด

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 8) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่า คือกระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้

เรียนผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ทบวงมหาวิทยาลัย (2542, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรม หรือ แนวปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินการและหากได้ทำตามระบบที่วางไว้ แล้วจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สถาบันพระบรมราชชนก (2542, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรม หรือ แนวปฏิบัติที่หากได้ดำเนินการตามระบบที่กำหนด จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นใจให้ ผู้รับบริการทางการศึกษาโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครองหรือผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมี ประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ "ป้องกัน" การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2543, หน้า 137) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง การทำกิจกรรม หรือ การปฏิบัติการอย่างเป็นระบบตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (quality control) การตรวจสอบคุณภาพ (quality auditing) และมีการประเมินคุณภาพ (quality assessment) จนทำให้เกิดความเชื่อมั่นใจในคุณภาพ ของปัจจัยนำเข้า ระบบ กระบวนการผลิต ผลผลิต และผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานตามภารกิจจะต้องมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

อรทิพา ส่องศิริ (2543, หน้า 8) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานศึกษาโดยการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพภายใน และการได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก แล้วมีการตัดสินใจตามเกณฑ์ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2543, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของ การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพทั้งภายในและภายนอกแล้วตัดสินตามเกณฑ์

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, และสุชาติ กิจพิทักษ์ (2545, หน้า 7) ให้ความหมายระบบการประกันคุณภาพภายใน ว่าหมายถึง ระบบการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 31) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในคือ กระบวนการบริหารที่มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยใช้วงจร การบริหาร พี ดี ซี เอ (P D C A) มาช่วยในการบริหาร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจว่า สถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรา 48 การศึกษาเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการดำเนินการ และรายงาน โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยเป็นการศึกษาจากสภาพจริงเพื่อค้นพบจุดอ่อนจุดแข็งของสถานศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

7.2 ขอบข่ายของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในการศึกษา ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ได้เสนอไว้ในหลายทัศนะ ดังนี้

สมศักดิ์ สินธุเวชญ์ (2543, หน้า 35 – 36) ได้เสนอขอบข่ายของระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาไว้เป็นแนวในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา

1.1 การกำหนดมาตรฐาน

1.1.1 จัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและ

มาตรฐานกลาง

1.1.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้าน

ผลผลิต

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

1.2.1 พัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรการเรียนรู้ พัฒนากระตุ้น จูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

1.2.2 สร้างจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงานให้เห็นว่า การปรับปรุงคุณภาพจะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ และเป็นหน้าที่ของทุกคน

1.2.3 เข้าเป็นสมาชิกของชมรม หรือสมาคมทางวิชาการ

1.2.4 จัดทำธรรมเนียมสถานศึกษา

1.2.5 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสื่อการเรียนการสอน

1.2.6 บริหารคุณภาพโดยมุ่งเน้นผลผลิต คอบสนองความต้องการของผู้เรียน

2. การตรวจสอบคุณภาพ

2.1 สถานศึกษาทบทวนคุณภาพภายในทุกปี

2.2 นำผลการทบทวนคุณภาพภายในมาดำเนินการปรับปรุงให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพสถานศึกษากำหนดให้ มีการประเมินความก้าวหน้า มีการประเมินโครงการ แผนงานแล้วนำผลมาพัฒนาจัดให้มีการประเมินคุณภาพจากภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 4) ได้กำหนดขอบข่ายการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 18) กำหนดขอบข่ายของการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ดังนี้

1. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา

2. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานในสถานศึกษา

3. กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 36) ได้เสนอไว้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษา และ 8) การผลงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ชุมศักดิ์ อินทร์รัตน์ (2547, หน้า 190 – 191) ได้เสนอขอบข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการนำไปสู่ระบบประกันคุณภาพ ดังนี้

1.1 การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน ได้แก่ การดำเนินการจัดให้ปัจจัยต่าง ๆ มีมาตรฐาน เช่น พัฒนาอาจารย์ผู้สอน พัฒนาผู้บริหาร ปัจจัยส่งเสริมหรือสนับสนุนอื่น ๆ รวมทั้งการจัดการองค์กรหรือคณะกรรมการบริหารฝ่ายต่าง ๆ ของสถานศึกษา การปรับกลยุทธ์และกระบวนการทัศน์ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นกระบวนการเพื่อรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สภาพจุดเด่น จุดด้อย และนำไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป ซึ่งประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้าของสถานศึกษาและจัดทำรายงานต่อประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการโดยคณะกรรมการในสถานศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบภายใน (internal audit)

2.2 การประเมินความก้าวหน้าจากองค์กรภายนอก (external audit) เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ

3. การประเมินคุณภาพ เป็นกระบวนการติดตามหรือตรวจสอบคุณภาพว่าถึงเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีมาตรฐานแล้วหรือยัง มีเรื่องใดที่ควรปรับปรุงให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน

3.2 การประเมินเพื่อขอรับรองมาตรฐาน (accreditation) เป็นการขอรับรองจากองค์กรภายนอก โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานในระดับสากล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548, หน้า 18) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาแต่ละครั้งจะเป็นไปตามเป้าหมาย กรอบ และแนวทางการประเมิน ขึ้นอยู่กับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ สภาพปัญหา ความจำเป็น และความสนใจของสังคม และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชา โดยความสามารถ สมรรถภาพ หรือคุณลักษณะที่ต้องการวัด

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. การกำหนดและจัดทำมาตรฐานการศึกษาได้สอดคล้องกับท้องถิ่นและมาตรฐานกลาง
  2. การกำหนดมาตรฐานและจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต
  3. การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
  4. การพัฒนาบุคลากรและปัจจัยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีมาตรฐาน
  5. การสร้างจิตสำนึกให้ผู้ปฏิบัติงานว่า การปรับปรุงคุณภาพเป็นหน้าที่ของทุกคน
  6. การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  7. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสื่อการเรียนการสอน
  8. การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
  9. การนำผลการประเมินภายในพัฒนาสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน
  10. การทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบกับมาตรฐาน
  11. การประเมินคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอก
  12. การรายงานคุณภาพการศึกษา
  13. การผลุงคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน
8. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

8.1 ความหมายการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กิติมา ปรีดีติลล (2532, หน้า 237) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาว่าหมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการสู่ชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน และโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน

นิวัฒน์ วงษ์ชะอุ่ม (2536, หน้า 14) กล่าวว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่าง บ้าน โรงเรียน ชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์ประชาคม ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรมและเป็นผู้นำในการนำความเจริญมาสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นในชุมชน เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชนและเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กัลยา พลธิรักษ์ (2539, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าในด้านวิชาการไปพร้อมกัน

ไลอันส์ 롭บิ้นส์ และสมิทส์ (Lyons, Robbins & Smith. 1983, pp. 10 -19) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการและลักษณะของกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการได้อย่างเหมาะสม

เดวิด และโทมัส (Davis & Thomas. 1989, pp. 20 - 24) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาหมายถึง การวางแผนพัฒนางานวิชาการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ตรงเป้าหมายและหาวิถีทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานวิชาการ การให้แรงจูงใจ สรรหาทรัพยากรที่จำเป็น ตลอดจนร่วมมือกับชุมชน สร้างกฎระเบียบเพื่อสนับสนุนด้านวิชาการ

เฮค และคนอื่น ๆ (Heck & others. 1990, pp. 95 - 98) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาหมายถึง การพัฒนาโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศการเรียนการสอน การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนโดยให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามในห้องเรียน และนอกห้องเรียนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาหมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวระหว่าง บ้าน โรงเรียน ชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์ประชาคม ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม และเป็นตัวนำในการนำความเจริญมาสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นในชุมชนเป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน และเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

8.2 ขอบข่ายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ไพรัช อรรถกษานนท์, และมัทนา โชควรรพัฒนกร (2546, หน้า 41) ได้กำหนดขอบข่ายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ดังนี้

1. กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ หาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 69) ได้กำหนดขอบข่ายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาไว้ดังนี้ คือ ให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 38) ได้กำหนดขอบข่ายการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการ และการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 102) ได้กำหนดขอบข่ายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. ดำเนินการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชนองค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

3. สนับสนุนและช่วยเหลือให้มีการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน โดย ร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 11 – 12) ได้กำหนดขอบข่ายของการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาคือ ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากร การจัดตั้ง จัดสรรทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษา พัฒนาระบบการบริหาร และส่งเสริม ประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศการบริหารและการจัดการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เดวิด และโทมัส (Davis & Thomas. 1989, p. 22) ได้กำหนดขอบข่ายของการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาไว้ดังนี้มีการกระจายอำนาจให้ครูหาวิถีทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนด้านวิชาการ วางโครงการด้านวิชาการ โครงการปรับปรุงด้านวิชาการต่าง ๆ ของโรงเรียน การสรรหาทรัพยากรและวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การติดตามผลการปฏิบัติการสอนของครูและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

เฮค และคนอื่น ๆ (Heck & others. 1990, p. 95) เขาได้กำหนดขอบข่ายของการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาไว้ดังนี้ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรภายนอก ชุมชนท้องถิ่นร่วมมือและเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันและกันเพื่อมุ่งใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การจัดการศึกษานั้น ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ด้วย การร่วมตัดสินใจและแก้ไขปัญหาคือการเรียนการสอนกับคณะครู การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น การปกป้องคณะครูจากแรงบีบบังคับต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้บุคลากรทำงานอย่างอิสระตามศักยภาพของตนเอง

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่าขอบข่ายของการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษามีดังนี้คือ

1. การศึกษาและสำรวจความต้องการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. การจัดให้มีการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนโดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
4. ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นสรรหาทรัพยากรและวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
5. ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นติดตามผลการปฏิบัติการสอนของครูและการให้ข้อมูลย้อนกลับ
6. ผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นร่วมมือและเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
7. ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นมีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน ร่วมกับครู

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ทองคำ บัวอินทร์ (2541, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย พบว่า การสร้างและหรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียนและท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนการใช้หลักสูตรที่สร้างหรือปรับปรุงขึ้นจริงมีการส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้สอนจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนการนิเทศระหว่างที่ใช้หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยน้อย การประเมินผลการใช้หลักสูตรแล้วนำผลการประเมินไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดแต่การเผยแพร่หลักสูตรที่ใช้ได้ผลแก่โรงเรียนอื่นมีค่าเฉลี่ยต่ำ การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยมีการเตรียมการสอนล่วงหน้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด แต่การให้ความรู้แนวการจัดประสบการณ์ให้แก่บุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำและมีการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงแต่การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำการประเมินผลการเรียนโดยแจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูง แต่การวิเคราะห์ แบบทดสอบมีค่าเฉลี่ยต่ำ ด้านสื่อการเรียนการสอนมีการจัดบริหารใช้สื่อโดยคำนึงถึงความสะดวก แต่การนำข้อมูลการให้บริการมาวิเคราะห์คุณภาพของสื่อเพื่อปรับปรุงมีค่าเฉลี่ยต่ำ

ถนอม บุญตัน (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนต้นมหาพน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่แดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การวางแผนทั่วไป โรงเรียนได้มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูและนักเรียนแต่ไม่แน่ใจว่าโรงเรียนได้จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ส่วนด้านการจัดทำแผนด้านวิชาการพบว่าโรงเรียนมีการสำรวจความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม การเรียน

การสอนและได้จัดประชุมชี้แจงคณะครูให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอนตามจุดเน้นของหลักสูตร

มงคล อินทสิทธิ์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ นั่นคือ มีส่วนร่วมบริหารงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้โดยการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดนโยบายทำความเข้าใจโครงการส่งเสริมให้ครูได้เข้าใจหลักสูตร การจัดให้มีเอกสารหลักสูตรการเสนอแนะจัดชั้นเรียน จัดสถานที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เสนอแนะการจัดตารางสอน เสนอแนะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและมีส่วนร่วมใน การประเมินผลการใช้หลักสูตร ส่วนด้านงานวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถทางการประเมินผล ร่วมในการจัดตารางสอน ประเมินข้อบกพร่องในการสอน การนำผลสัมฤทธิ์มาปรับปรุงการสอน เสนอแนะ การประเมินตามเกณฑ์มาตรฐาน การจัดหาสื่อในด้านการนิเทศ มีส่วนร่วมเสนอแนะในที่ประชุม การให้คำปรึกษาหารือกับคณะครู และได้เสนอแนะให้ครูอบรมสัมมนาการใช้หลักสูตร เนื่องจากครูขาดเครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการประเมินผลและให้มีการใช้แบบทดสอบ มาตรฐานและมีกรอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอน

ณรงค์ฤทธิ์ ปรีชานุกูล (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางของการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า ปัญหาและแนวทางการพัฒนางานด้านวิชาการในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการนิเทศ และมีกิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียนน้อย ผู้นิเทศปฏิบัติการไม่สม่ำเสมอ ขาดการวางแผน ขาดการติดตามผลการนิเทศ ขาดการยอมรับระหว่างผู้นิเทศกับผู้บริหารนิเทศ ครูมีภาระรับผิดชอบมาก ทำงานหลายด้าน สอนหลายวิชา สื่อการสอนไม่เพียงพอและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลไม่ได้มาตรฐาน

วีระศักดิ์ รัชษ์ไพธวงค์ (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริหารได้พัฒนาการบริหารงานวิชาการในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์มากทั้ง 7 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การเรียนการสอน 3) วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน 4) การวัดผลและการประเมินผล 5) ห้องสมุด 6) การนิเทศภายในและ 7) การประชุมอบรมทางวิชาการ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ข้อที่มีคะแนนสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลด้วยวิธีหลากหลาย 3) การส่งเสริมบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน 4) การส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้เด็กรักการอ่าน 6) การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู และ 7) การสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสร่วมประชุมอบรมทางวิชาการจากหน่วยงาน

อื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่พบว่ามีความแตกต่างกันทั้งโดยรวม และรายด้าน

วัชร สุยะลังกา (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารได้ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศภายในโรงเรียน และการวัดผลประเมินผลในทุกกิจกรรม สำหรับปัญหาที่พบ คือผู้บริหารไม่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้กับครู ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรผู้บริหารไม่ติดตามการใช้หลักสูตร มอบหมายให้ครูไปทำงานด้านอื่นมากกว่าการสอน ตลอดจนการวัดผลที่ไม่เป็นระบบ และไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือในการวัดผลให้ได้มาตรฐาน

วีรชัย วรรณศรี (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการจัดการควบคุม ติดตาม และพัฒนาการบริหารงานวิชาการทั้ง 7 งาน คือ 1) หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีวิธีการจัดหรือจัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรไว้เพียงพอ สำหรับศึกษาค้นคว้า โดยรับจากหน่วยงานต้นสังกัด เอกสาร 2) การเรียนการสอน มีวิธีประเมินผลการเรียนการสอนของครู โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน มีวิธีการใช้เอกสารประกอบหลักสูตรโดยใช้หนังสือเรียน 4) งานวัดผลและการประเมินผล มีวิธีดำเนินงานประเมินผลในโรงเรียน โดยให้ครูวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ 5) งานห้องสมุดมีวิธีการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุด โดยจัดซื้อด้วยงบประมาณ 6) งานนิเทศภายใน มีการนิเทศงานวิชาการ ภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารเป็นผู้นิเทศ และ 7) งานประชุมอบรมทางวิชาการ มีวิธีการจัดให้ประชุมอบรมทางวิชาการในโรงเรียนโดยให้ประชุมอบรมทางวิชาการร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนปัญหาการบริหารงาน ที่พบคือ ขาดอัตรากำลังครู ครูผู้สอน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล ตามสภาพจริง การนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ไม่สม่ำเสมอ และโรงเรียนขาดงบประมาณในด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน เอกสารหลักสูตร หนังสือห้องสมุดและยังขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

วิฑูณ พลรงค์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการครบทั้ง 7 ด้าน คือ วางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกับครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร ส่งเสริมครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ สำรวจความต้องการในการใช้สื่อ จัดซื้อสื่อ

โดยใช้งบประมาณของทางราชการ จัดประชุมครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน จัดให้มีห้องสมุดโดยให้ใช้ห้องเรียนในอาคารส่งเสริมการจัดกิจกรรมห้องสมุด จัดทำโครงการและปฏิทินปฏิบัติงานของการนิเทศภายในโดยให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศ จัดให้มีการประชุม ทางวิชาการโดยให้ครูที่ไปร่วมประชุมนำมาถ่ายทอดให้ครูคนอื่นในโรงเรียน 2) ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ คือขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ครูไม่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ขาดระบบบริหารศูนย์สื่อ ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการวัดและประเมินผล ขาดการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือและจัดประชุมอบรม

สุชีระ จัตุรงค์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดระนอง ผลการวิจัยปรากฏว่าส่วนใหญ่บริหารงานวิชาการ ครบทั้ง 7 ด้านคือ 1) งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) งานการเรียนการสอน 3) งานวัดผลประกอบหลักสูตร 4) งานการวัดผลและการประเมินผล 5) งานห้องสมุด 6) งานนิเทศภายใน และ 7) งานประชุมอบรมทางวิชาการ สำหรับปัญหาในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ที่ประสบ คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้และความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ขาดอัตรากำลัง การนิเทศภายในไม่สามารถจัดได้อย่างสม่ำเสมอ และขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมสัมมนา

เอกวิทย์ นุ่มนวลศรี (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนทางดงบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาเกือบทุกงานที่เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติดังเช่น ประเมินผลการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอนนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในปีที่ผ่านมาใช้ในการวางแผนการสอน จัดทำวิจัยในชั้นเรียน และเก็บข้อมูล จุดเด่นจุดด้อย ของนักเรียนเป็นรายบุคคล บันทึกผลการใช้สื่อการสอน ประเมินผลการใช้สื่อการสอน จัดเก็บสื่อการสอนอย่างเป็นระบบ เสนอผลการประเมินในที่ประชุมวิชาการ พัฒนาเครื่องมือประเมินผลให้ครอบคลุมจุดประสงค์ และประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน

มัทนา สินอุปการ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของครูและผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารงานวิชาการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด

ประสาน คุรุกาลโกศล และคนอื่น ๆ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการวางแผนงานวิชาการด้านการจัดบริการงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายใน และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และ 2 จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

นวันรัตน์ ทิพย์ชนสาร (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับน้อย

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ซินนีออต (Sinnot, 1995, abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสำคัญของอาจารย์ใหญ่ ด้านกระบวนการของการใช้อำนาจครูโรงเรียนและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลในมิชิแกน 8 แห่ง พบว่า ในความพยายามเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและ การรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำของตนเอง จากค่าที่คำนวณได้แสดงให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของครู เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำและผลการศึกษามิชิแกนมีค่า 0.7381 ซึ่งผลที่ได้นี้แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของตนเอง มีผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ฟลายน์ (Flynn, 1997, abstract) ได้ทำการศึกษาถึงการรับรู้และเจตคติของผู้นำโรงเรียนเกี่ยวกับผลกระทบและความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการรับรองคุณภาพสถานศึกษาขององค์กรในโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งนิวอิงแลนด์ (New England Association School and Colleges หน้า NEASC) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยคณะกรรมการโรงเรียนศึกษานิเทศก์ และ ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนแห่งรัฐนิวอิงแลนด์ จำนวน 130 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าของลิคเคิร์ต (Likert scale) ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการโรงเรียน ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังต่อกระบวนการรับรองคุณภาพสถานศึกษาขององค์กรโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งรัฐนิวอิงแลนด์ตามสภาพที่แท้จริง

2. คณะกรรมการโรงเรียน ศิษยานีเทศก์และผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นว่าการสร้างความตระหนักและการทำความเข้าใจในกระบวนการรับรองคุณภาพของ สถานศึกษาขององค์กร โดยโรงเรียนและวิทยาลัยแห่งรัฐนิวอิงแลนด์ และการให้ความร่วมมือระหว่าง คณะกรรมการโรงเรียน ศิษยานีเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนจะทำให้กระบวนการรับรองคุณภาพสถานศึกษาได้ผลดี

ลีโอน (Leone, 1998, p. 2409 – A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์เปรียบเทียบ การบริหารโรงเรียนชุมชนที่ใช้โปรแกรมตัวอย่าง ระหว่างโรงเรียนท้องถิ่นที่ห่างไกลกับโรงเรียนที่หมู่บ้านในมลรัฐอาแคนซอ จากโรงเรียนชุมชนที่ใช้โปรแกรมตัวอย่างมีประสิทธิภาพตรง 50 โรงเรียนและโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพไม่แน่นอน 50 โรงเรียน ปรากฏผลดังนี้

1. มีความแตกต่างอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระหว่างหมู่บ้านห่างไกลกับหมู่บ้านอื่นเพื่อการกระจายงบประมาณให้แก่โรงเรียนชุมชนเพื่อการจัดกิจกรรมและเพื่อจ้างผู้บริหารโรงเรียนที่รับผิดชอบงาน และยังพบอีกว่าโรงเรียนห่างไกลได้จ้างงบประมาณเพื่อกิจกรรมและจ้างผู้บริหารโรงเรียนเป็นจำนวนมาก

2. พบความแตกต่างอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระหว่างหมู่บ้านห่างไกลกับหมู่บ้านอื่นที่มีโรงเรียนชุมชนในเรื่องระบบการบริหารและมีบทบาทสำคัญโรงเรียนที่ห่างไกลในเรื่องระบบ

3. พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ระหว่างหมู่บ้านห่างไกลกับหมู่บ้านอื่นที่มีโรงเรียนชุมชนในเรื่องเป้าหมาย การสื่อสารระหว่างภายในกับประชาชนภายนอกและมีมากสำหรับโรงเรียนที่ห่างไกลในเรื่องสื่อสาร

คอตแมน (Cottman, 1998, abstract) ได้ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อคัดเลือกและกำหนดโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า การที่ครูจะจัดโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยขอเรียรายเงิน มักจะไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ แต่ถ้าหากขอความร่วมมือโดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการเพื่อพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแล้วก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับเหตุผลรองลงมาในการเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง คือ รายได้ครอบครัวและพื้นฐานทางคุณธรรม ความเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการองค์การในโรงเรียนมี 8 ข้อ ดังนี้ 1) เป็นระบบ 2) กระจายอำนาจ 3) มีความอิสระแบบเอกชน 4) ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคงที่คงการ 5) มีลักษณะเป็นผู้นำ 6) มีอิทธิพลต่อการแข่งขัน 7) มีความสัมพันธ์ชุมชนดี 8) มีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการ ทำให้ครูผู้ปกครองและชุมชนได้เกิดความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการของ

โรงเรียน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเป็นผู้รับนโยบายและมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานบริหารโรงเรียนให้เป็นไปตาม ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและมีบทบาทในการบริหารงานตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งจะต้องมีความรู้และความสามารถในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทุกด้านโดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนประสบความสำเร็จ